

1.

Han vaknade tvärt ur en alkoholdränkta sömn och det första han kände var smärtan i revbenen. Sen kom det svullna ögat och den svullna överläppen, cellens unkna antiseptiska lukt, sin egen kropps sura odör och den salta smaken av blod och gammalt öl i munnen på honom.

Och lättnaden.

Lösa brottstycken av den föregående kvällen for genom huvudet på honom. Provokationen, de upprörda ansiktena, vreden – såna normala, förutsägbara jävlar, sådana anständiga, hederliga samhällsmedborgare.

Han låg blick stilla, på den sida som inte gjorde ont, medan bakfyllan pulserade som en sjukdom genom kroppen på honom.

Fotsteg i korridoren utanför, en nyckel som vreds om i låset på den grå ståldörren, ljudet av metall som skrapade mot metall och skar genom huvudet på honom. Sen stod uniformen där.

»Er advokat är här«, sa polismannen.

Långsamt vände han sig om på sängen. Han öppnade ett öga.

»Följ med!« En röst helt utan respekt.

»Jag har ingen advokat.« Hans röst lät avlägsen.

Polismannen tog ett steg framåt, krokade fingrarna i baksidan på hans krage, drog upp honom på fötter: »Sätt fart!«

Smärtan i revbenen. Han snubblade genom celldörren, nerför den kullerstensbelagda gången till receptionen.

Uniformen gick framför honom och använde en liten nyckel för att peka ut vägen till det lilla förhørsrummet. Han klev besvärat på, ont i hela kroppen. Där satt Kemp, med portföljen bredvid sig och pannan i djupa veck. Han satte sig i en mörkblå stol och begravde huvudet i händerna. Han hörde polismannen stänga dörren bakom honom och gå iväg.

»Du är en helvetes idiot, van Heerden«, sa Kemp.

Han svarade inte.

»Vad gör du med ditt liv?«

»Vad spelar det för roll?« Hans svullna läppar läspade fram s-et.

Rynkan i Kemps panna djupnade. Han skakade på huvudet.

»De brydde sig inte ens om att göra en anmälan.«

Han ville ge sig hän åt lättningen, åt den plötsliga frånvaron av tryck, men han var inte förmögen till det. Kemp. Var i helvete kom Kemp från?

»Till och med tandläkare känner igen skit när de ser det. Jesus i himlen, van Heerden, vad är det med dig? Du super bort ditt liv. Tandläkare? Hur full måste man vara för att hoppa på fem tandläkare?«

»Två var allmänläkare.«

Kemp satt där och sög i sig van Heerdens utseende. Sen kom advokaten på fötter, en stor kille, snygg och proper i sportjacka och gråa slacks med perfekt matchande slips i neutrala färger. »Var har du bilen?«

Han kom långsamt på fötter medan världen svajade så smått runtomkring honom. »Vid baren.«

Kemp öppnade dörren och klev ut. »Kom då!«

Van Heerden följde honom in på expeditionen. En polisinspektör sköt hans tillhörigheter över skrivbordet, en plastpåse som innehöll hans magra plånbok och nycklar. Han tog emot dem utan att möta inspektörens blick.

»Jag tar honom med mig«, sa Kemp.

»Han kommer tillbaka.«

Det var en kall dag. Vinden gick genom hans tunna jacka och han kämpade mot impulsen att dra den tätare om sin kropp.

Kemp klättrade in i sin rymliga fyrhjuling, lutade sig över passagerarsätet och låste upp dörren på den sidan. Van Heerden rundade långsamt fordonet, klev in, stängde dörren och lutade huvudet mot fönstret. Kemp startade bilen.

»Vilken bar?«

»Sports Pub, mittemot Panarotti's.«

»Vad hände?«

»Varför hämtade du mig?«

»För att du talade om för hela Tableviews polisstation att jag skulle stämma dem för allt från misshandel till övervåld.«

Han drog sig vagt till minnes sin häktningstirad. »Min advokat.« Hånfullt.

»Jag är inte din advokat, van Heerden.«

Värken i hans svullna öga kvävde hans skratt. »Varför hämtade du mig?«

Kemp ryckte argsint i växelspaken. »Det vete fan.«

Van Heerden vände på huvudet och såg på mannen bakom raten. »Du vill ha nånting.«

»Du är skyldig mig en tjänst.«

»Jag är inte skyldig dig ett förbannat dugg.«

Kemp körde och höll utkik efter puben. »Vilken bil är din?«

Han pekade ut Corollan.

»Jag följer med. Jag måste se till att du blir ren och respektabel.«

»Varför?«

»Senare.«

Han tog sig ut, korsade vägen och satte sig i Toyotan. Hans hand skakade så att det var svårt för honom att öppna dörren. Motorn hostade, hackade och startade till slut. Han körde till Koeberg Road, vänster förbi Killarney, ut på N7-an där vinden plötsligt

svepte regn över vägen. Vänster vid Morning Star och vänster igen vid infarten till småbruket med Kemps USA-importerade Ford bakom sig. Han betraktade det stora huset bland träden, men vek av mot en liten vitkalkad byggnad och stannade.

Kemp parkerade bredvid honom och vevade ner sitt fönster lite grann i regnet: »Jag väntar på dig.«

Först av allt duschade han, utan att njuta det minsta, lät det varma vattnet skölja över kroppen medan händerna mekaniskt tvålade in det trånga området mellan axel, bröst och mage – bara tvål, ingen tvätthandduk, försiktigt över de ömma revbenen. Sen tvättade han metodiskt resten av kroppen, stödde huvudet mot väggen för att hålla balansen medan han tvättade först en fot, sedan den andra, för att till slut vrida av kranen och ta den tunna, söndertvättade vita handduken från ställningen. Förr eller senare måste han köpa en ny handduk. Han lät det varma vattnet rinna ner i tvättfatet, kupade händerna under den svaga vattenstrålen och skvätte vattnet över spegeln för att skölja bort kondensen. Han klämde ut en klick raklödder i vänster hand, doppade rakborsten i den, löddrade in ansiktet.

Ögat såg illa ut, rött och svullet. Det skulle bli purpurblått vad det led. Sårskorpan på läppen hade tvättats bort, det mesta av den. Det enda som var kvar var ett smalt streck av torkat blod.

Han förde rakkniven neråt från vänster öra, hela vägen över kinden, över käken och ner på halsen och sen från början igen utan att se på sig själv. Drog lite grann i skinnet över käken för att släta ut det kring munnen, tog sen höger sida, sköljde rent rakbladet, rengjorde tvättfatet med varmt vatten, torkade sig igen. Borstade håret. Var tvungen att göra ren borsten: den var full med svarta hårstrån.

Måste köpa nya kallingar. Måste köpa nya skjortor. Måste köpa nya strumpor. Brallor och jacka fortfarande ok. Åt helvete med slipsen. Rummet var mörkt och kallt. Regn mot fönstren tio över elva på förmiddagen.

Han gick ut. Kemp öppnade fyrhjulingens dörr.

Det blev en lång tystnad som varade ända till Milnerton.

»Vart?»

»Stan.«

»Du vill ha nånting.«

»En av våra advokater har startat eget. Hon behöver hjälp.«

»Du är skyldig henne en tjänst.«

Kemp bara fnös. »Vad hände igår?»

»Jag var full.«

»Vad hände igår som inte var som vanligt?»

Han såg pelikaner på lagunen mitt emot golfbanan. De dök efter mat, obsvärade av regnet.

»De var så upptagna av sina jävla fyrhjulingar.«

»Så du hoppade på dem?»

»Den fete klappade till mig först.«

»Varför?»

Han vände bort huvudet.

»Jag begriper mig inte på dig.«

Han åstadkom ett litet läte nere i strupen.

»Du kan ju tjäna ditt levebröd. Men du tycker så jävla illa om dig själv ... «

Paarden Island med sina industrier svepte förbi.

»Vad hände?»

Van Heerden tittade på regnet, på de fina dropparna som slingrade över vindrutan. Han drog ett djupt andetag, en suck över det meningslösa i alltihop. »Man kan säga till en kille att hans fyrhjuling inte gör hans kuk större och han låtsas att han inte hört. Men om man drar in hans fru ... «

»Herregud.«

För ett kort ögonblick kände han hatet igen, lättningen, ögonblicket när allt släpptes fritt kvällen innan: de fem medelålders männen med ansiktena förvridna av vrede, slagen, sparkarna som regnade över honom tills de tre bartendrarna lyckades slita dem isär.

De pratade inte igen förrän Kemp parkerade framför en byggnad på the Foreshore.

»Tredje våningen. Beneke, Olivier & Co. Säg till Beneke att jag skickade dig.«

Han nickade och öppnade dörren, klev ut på gatan. Kemp betraktade honom tankfullt.

Sen stängde han dörren och gick in i byggnaden.

Han halvlåg i fåtöljen i en ställning som uttryckte total frånvaro av respekt. Hon hade bett honom sitta ner. »Kemp har skickat mig« var det enda han hade sagt. Hon hade nickat, sneglat på det skadade ögat och läppen och ignorerat dem.

»Jag tror att ni och jag kan vara varandra till hjälp, herr van Heerden.« Hon vek in kjolen under sig när hon satte sig.

Herr. Och så försöket att hitta något som var gemensamt. Han kände igen tillvägagångssättet. Men han sa ingenting. Han tittade på henne. Frågade sig vem hon ärvt näsan och munnen från. De stora ögonen och de små öronen. Den genetiska slumpen hade betett sig egendomligt mot henne och placerat henne i skönhets utkanter.

Hon hade lagt ihop händerna på skrivbordet med fingrarna prydligt sammanflätade. »Herr Kemp berättade för mig att ni har erfarenhet av detektivarbete men inte har någon fast anställning för närvarande. Jag behöver en skicklig detektivs tjänster.« Positivt tänkande. Hon talade ledigt och obesvärat. Han misstänkte att hon var klipsk. Han misstänkte att det skulle ta längre tid att få henne att tappa fattningen än en kvinna i allmänhet.

Hon öppnade en skrivbordslåda och tog ut en mapp.

»Talade Kemp om för er att jag är en lodis?«

Hennes händer hejdade sig som hastigast. Hon gav honom ett stelt leende. »Herr van Heerden, er personlighet intresserar mig inte. Ert privatliv intresserar mig inte. Detta är ett professionellt anbud. Jag erbjuder er tillfällig anställning mot marknadsmässig

betalning.«

Så jävla kontrollerad. Som om hon visste allt. Som om mobiltelefonen och diplomaten från juristutbildningen var det enda hon behövde.

»Hur gammal är ni?«

»Trettio«, sa hon utan att tveka.

Han tittade på ringfingret på hennes vänsterhand. Där fanns ingen ring.

»Är ni tillgänglig, herr van Heerden?«

»Det beror på vad ni ska ha mig till.«

2.

Min mor var konstnär. Min far var gruvarbetare.

Hon såg honom första gången en kall vinterdag på Olien Parks frosttäckta rugbyplan, när hans randiga Vaal Reef-tröja nästan slittits av kroppen på honom. Han gick långsamt mot sidlinjen för att få en ny tröja, och hans svettiga, smidiga kropp, där axlar och mage och revben avtecknade sig, glänste matt i den svaga eftermiddags-solen.

Hon brukade berätta historien med samma noggrant återgivna detaljer varje gång: den blekblå himlen, rugbyplanens nötta, gråvita gräs, den lilla gruppen studenter som högljutt hejade på sitt lag mot gruvarbetarna med purpurröda halsdukar som grälla färgklickar mot träbänkarnas nötta grå färger. Varenda gång jag hörde historien la jag till fler detaljer: hennes slanka figur som jag hämtade från ett svartvitt fotografi från den tiden, en cigarett i handen, mörkt hår, mörka ögon, en viss lite grubblande skönhet. Hur hon såg honom, hur alla linjerna i hans kropp och ansikte var så oemotståndligt de rätta, som om hon genom dem kunde se allting.

»Rakt in i hans hjärta«, sa hon.

Två saker var hon absolut säker på i det ögonblicket. En var att hon ville måla av honom.

Efter matchen väntade hon på honom utanför, bland funktionsnärerna och B-lagsspelarna, tills han kom ut i kavaj och slips, våt i håret efter duschen. Och han såg henne i skymningsljuset, kände av hennes intensitet, rodnade och gick fram till henne som om han visste att hon ville ha honom.

Hon hade en papperslapp i handen.

»Ring mig«, sa hon när han stod framför henne.

Han hade sina kompisar runt sig, så hon bara gav honom den hopvikta lappen med sitt namn och telefonnummer och försvann tillbaka till huset på Thom Street där hon hyrde rum.

Han ringde sent på kvällen.

»Jag heter Emile.«

»Jag är konstnär«, sa hon. »Jag vill måla av dig.«

»Jaha.« Med besvikelse i rösten. »Vad för sorts målning?«

»Av dig.«

»Varför det?«

»För att du är en stilig man.«

Han skrattade till, misstroget och obekvämt. (Senare berättade han för henne att han aldrig hört att han skulle vara stilig, att han alltid haft svårt att få tjejer. Hon svarade att det var för att han var klumpig med kvinnor.)

»Jag vet inte«, stammade han till slut.

»Som betalning kan du få bjuda mig på middag.«

Min far bara skrattade igen. Och lite mer än en vecka senare, en kall söndag morgon, tog han sin Morris Minor från ungarlägenheten i Stilfontein till Potchefstroom. Hon hoppade in i bilen med staffli och målargrejor och talade om vägen för honom – ut på vägen till Carletonville, i närheten av Boskop Dam.

»Vart är vi på väg?«

»Ut på velden.«

»Velden?«

Hon nickade.

»Brukar man inte göra det i . . . ett målarrum?«

»En ateljé.«

»Ja, just det.«

»Ibland.«

»Jaha.«

De svängde in på en sandväg och stannade på en liten ås. Han hjälpte henne att bära utrustningen, såg på när hon spände upp duken på staffliet, öppnade lådan och rengjorde penslarna.

»Nu kan du klä av dig.«

»Jag tänker inte klä av mig allting!«

Hon bara betraktade honom under tystnad.

»Jag vet inte ens vad du heter i efternamn.«

»Joan Kilian. Klä av dig.«

Han tog av sig skjortan och sedan skorna.

»Det räcker«, sa han motsträvt.

Hon nickade.

»Vad ska jag göra nu?«

»Stå på en klippa.«

Han klättrade upp på en hög klippa.

»Stå inte så stelt. Slappna av. Släpp ner händerna. Titta ditåt, mot dammen.«

Och så började hon måla. Han ställde frågor till henne men hon svarade inte, förmanade honom bara ett par gånger att stå stilla, flyttade blicken mellan honom och staffliet, blandade och la på färg tills han gav upp försöken att prata. Efter en timme eller mer lät hon honom vila. Han ställde sina frågor igen, fick veta att hon var enda dotter till en skådespelerska och en professor i dramatik i Pretoria. Han mindes vagt deras namn från fyrtioalets afrikaansfilmer.

Till sist tände hon en cigarrett och började packa ihop sina målargrejor.

Han klädde på sig. »Får jag se vad du har ritat?»

»Målat. Nej.«

»Varför inte?»

»Du får se när det är färdigt.«

De körde tillbaka till Potchefstroom och drack varm choklad på ett kafé. Han frågade henne om konst, hon frågade honom om hans jobb. Och nån gång under en av västra Transvaals långa vintereftermiddagar såg han länge på henne och sa sen: »Jag tänker gifta mig med dig.« Och hon nickade, eftersom det var den andra saken hon vetat säkert när hon såg honom första gången.

3.

Advokaten tittade ner i sin mapp och drog djupt efter andan: »Johannes Jacobus Smit sårades dödligt med ett grovkalibrigt skjutvapen den 30 september ifjol under ett inbrott i hans hus på Moreletta Street i Durbanville. Hela innehållet i hans kassaskåp saknas, däribland ett testamente i vilket, hävdas det, han lämnade alla sina ägodelar till sin väninna, Wilhelmina Johanna van As. Om testamentet inte upphittas kommer hans ägodelar att gå till staten.«

»Hur stort är boet?»

»I nuvarande läge ser det ut att ligga precis under två miljoner.«

Han hade misstänkt det. »Van As är er klient.«

»Hon bodde ihop med herr Smit i elva år. Hon hjälpte honom i yrkeslivet, lagade hans mat, städade hans hus, såg till att han hade rena och hela kläder på kroppen och gjorde abort för att han insisterade på det när hon var gravid med deras gemensamma barn.«

»Han erbjöd sig aldrig att gifta sig med henne?»

»Han var ingen ... förespråkare av äktenskap.«

»Var befann hon sig på kvällen den ... «

»Trettionde? I Windhoek. Han skickade dit henne. I affärer. Hon återvände 1 oktober och hittade honom död, bunden vid en köksstol.«

Han gled längre ner i stolen. »Ni vill att jag ska spåra upp testamentet?«

Hon nickade. »Jag har redan utforskat varenda tänkbart juridiskt kryphål. Högsta Domstolen har sitt sista sammanträde om en vecka. Om vi inte kan visa upp ett laga dokument då så får Wilna van As inte en cent.«

»En vecka?«

Hon nickade.

»Det har nästan gått ... tio månader sedan mordet.«

Advokaten nickade på nytt.

»Jag antar att polisen inte har gjort något genombrott i fallet.«

»De gjorde vad de kunde.«

Han såg på henne och sen på de båda diplomerna på väggen. Hans revben smärtade. Han åstadkom ett kort obsceniskt läte som bestod av hälften smärta och hälften vantro. »En vecka?«

»Jag ... «

»Berättade inte Kemp för er? Jag utträttar inga mirakler längre.«

»Herr van ... «

»Det har gått tio månader sedan mannen dog. Det är slöseri med er klients pengar. Inte för att en advokat bekymrar sig om sånt.«

Han såg hennes ögon smalna medan en liten rosafärgad fläck med formen av en halvmåne långsamt visade sig på ena kinden.

»Herr van Heerden, jag har inget att förebrå mig vad min personliga etik beträffar.«

»Inte så länge ni ger fru van As intrycket av att det finns något hopp,« sa han och undrade hur långt hennes självkontroll sträckte sig.

»Fröken van As är helt införstådd med dessa mått och steg. Jag har påtalat för henne det potentiellt meningslösa i åtgärderna. Men hon är beredd att betala er eftersom ni är hennes sista chans.

Den enda möjlighet som återstår. Forsåvitt *ni* inte anser er förhindrad, herr van Heerden. Naturligtvis finns det gott om människor med samma kvalifikationer . . . «

Halvmånen var klarröd men hennes röst förblev jämn och kontrollerad.

»Vem kunde vara annat än nöjd med att få ta emot *fröken* van As pengar?«, sa han och undrade om fläcken kunde bli rödare. Till hans förvåning gav hon till ett långsamt skratt.

»Egentligen är jag inte särskilt intresserad av hur ni fick era blesstyrer.« Hon gestikulerade mot hans ansikte med sina välmanikyrate händer.»Men jag börjar förstå varför.«

Han såg hur halvmånen långsamt bleknade och försvann. Besviket tänkte han efter ett ögonblick. »Vad fanns det mer i kassaskåpet?«

»Hon vet inte.«

»Hon vet inte? Hon ligger med killen i elva år och hon vet inte vad som pågår i hans kassaskåp?«

»Vet ni vad som finns i er frus garderob, herr van Heerden?«

»Vad heter ni?«

Hon tvekade. »Hope.«

»Hope?«

»Mina föräldrar var lite . . . romantiska av sig.«

Han smakade på namnet. Hope. Beneke. Han betraktade henne, undrade hur någon, undrade hur en trettio år gammal kvinna, kunde leva med namnet *Hope*. Han betraktade hennes kortklippta hår. Som en mans. I förbifarten frågade han sig vilken del av hennes ansikte det var gudarna hade slarvat med – det var en gammal lek, en han knappt mindes längre.

»Jag har ingen fru, Hope.«

»Jag är inte förvånad . . . Vad heter *ni*?«

»Jag är ganska förtjust i det där 'Mister'.«

»Antar ni utmaningen, *Mister* van Heerden?«

Wilna van As befann sig vid en odefinierbar punkt i medelåldern, en kort, rundlagd kvinna utan några vassa hörn med en röst som var låg där de satt i vardagsrummet i huset i Durbanville medan hon berättade för honom och advokaten om Jan Smit.

Hon hade presenterat honom som »herr van Heerden, vår utredare.« *Vår*; som om de ägde honom nu. När de erbjöd honom någonting att dricka bad han om kaffe. De var främlingar för varandra, de satt där stelt och formellt i vardagsrummet.

»Jag vet att det nästan är omöjligt att hitta testamentet i tid«, sa van As urskuldande. Han tittade på advokaten. Hon mötte hans blick med uttryckslost ansikte.

Han nickade: »Ni är säker på att dokumentet existerar?«

Hope Beneke drog efter andan som om de satt i rätten och hon tänkte protestera mot frågan.

»Ja. Jan tog hem det en kväll.« Hon gjorde en gest mot köket. »Vi satt vid köksbordet och han gick igenom det, punkt för punkt. Det var inte ett särskilt långt dokument.«

»Och summan av kardemumman var att ni skulle ärva allting?«

»Ja.«

»Vem satte upp testamentet?«

»Han skrev det själv. Det var hans handstil.«

»Var det bevittnat?«

»Han hade låtit bevittna det på polisstationen här i Durbanville. Två stycken därifrån skrev på det.«

»Fanns det ingen kopia?«

»Nej«, sa Wilna van As med resignerad röst.

»Ni tyckte inte att det var underligt att han inte vände sig till en advokat för att sätta upp dokumentet?«

»Jan var sån.«

»Hur?«

»Hemlig.«

Ordet blev hängande i luften. Van Heerden satt tyst och väntade på att hon skulle ta till orda igen.

- »Jag tror inte att han litade särskilt mycket på folk.«
- »Jaså?«
- »Han ... vi ... levde ett mycket enkelt liv. Vi arbetade och så kom vi hem. Ibland talade han om det här huset som sitt gömställe. Vi hade knappt några vänner ... «
- »Vad sysslade han med?«
- »Klassiska möbler. Det andra människor talar om som antikviteter. Han sa att i Sydafrika finns det inga riktiga antikviteter, landet är för ungt. Vi var grossister. Vi letade reda på möblerna och försåg återförsäljarna med dem, sålde ibland direkt till samlarna.«
- »Vilken var er roll?«
- »Jag började arbeta åt honom för ungefär tolv år sedan. Som en sorts ... sekreterare. Han åkte runt och letade efter möbler, på landet, runt om i bondgårdarna. Jag bemannade kontoret. Efter sex månader ... «
- »Var är kontoret?«
- »Här«, sa hon. »På Wellington Street. Bakom Pick 'n Pay. Det är ett gammalt litet hus ... «
- »Det fanns inget kassaskåp på kontoret?«
- »Nej.«
- »Efter sex månader ... « sufflade han henne.
- »Jag lärde mig snabbt branschen. Han var i norra Kapprovin- sen när nån ringde från Swellendam. Det var ett *jonkmanskas*, ett klädska, om jag minns rätt, artonhundratal, en vacker pjäs med inläggningar ... Hur som helst ringde jag honom. Han sa att jag måste åka dit och titta på det. Jag körde dit och köpte det för i princip ingenting. När han kom tillbaka blev han imponerad. Sen började jag göra mer och mer ... «
- »Vem satt på kontoret?«
- »Vi började med att turas om. Sen stannade han på kontoret.«
- »Det hade ni ingenting emot?«
- »Jag tyckte om det.«

»När flyttade ni ihop?»

Van As tvekade.

»Fröken van As ... « Hope Beneke lutade sig framåt och letade snabbt efter de rätta orden. »Herr van Heerden måste olyckligtvis ställa frågor som kan vara ... obekväma. Men det är nödvändigt att han får så mycket information som möjligt.«

Van As nickade. »Naturligtvis. Det är bara det att ... jag inte är van vid att diskutera vårt förhållande. Jan tyckte alltid ... Han sa att folk inte behövde veta. Eftersom de alltid skvallrar.«

Hon insåg att han väntade på hennes svar. »Det var ett år efter att vi hade börjat arbeta ihop.«

»Elva år«, konstaterade han.

»Ja.«

»I det här huset?»

»Ja.«

»Och ni tittade aldrig in i kassaskåpet?»

»Nej.«

Han bara stirrade på henne.

Van As gjorde en gest: »Det var så det var.«

»Om Jan Smit hade dött under andra omständigheter, hur skulle ni ha fått tag på testamentet i kassaskåpet?»

»Jag visste kombinationen.«

Han väntade.

»Jan ändrade den. Till mitt födelsedatum. Efter att han hade visat mig testamentet.«

»Förvarade han alla sina viktiga dokument i skåpet?»

»Jag vet inte vad som mer var i det. Eftersom allt är borta nu.«

»Kan jag få se det? Kassavalvet?»

Hon nickade och reste sig upp. Tyst följde han henne längs korridoren. Hope Beneke följde efter dem. Mellan badrummet och det stora sovrummet, till höger, fanns kassaskåpets stora ståldörr med kombinationslåsets mekanism inbyggd. Dörren stod öppen. Van As slog till en strömbrytare på väggen och ett fluorescerande

ljus fladdrade till och tändes. Hon gick in och ställde sig i kassaskåpet.

»Jag tror att han lät installera det. Sedan han köpt huset.«

»Ni tror.«

»Han nämnde det aldrig.«

»Och ni frågade aldrig?«

Hon skakade på huvudet. Han tittade inuti skåpet. Väggarna upptogs helt och hållet av tomma trähyllor.

»Ni har ingen uppfattning om vad som kan ha funnits här?«

Hon skakade på huvudet igen. I utrymmet inuti skåpet var hon liten bredvid honom.

»Ni råkade aldrig gå förbi medan han höll på härinne?«

»Han stängde alltid om sig.«

»Och hemlighetsmakeriet var inget som besvärade er?«

Hon såg på honom med en nästan barnslig öppenhet. »Ni kände honom inte, herr van Rensburg.«

»Van Heerden.«

»Ursäkta mig.« Han såg hur hon rodnade. »Jag brukar vara bra på namn.«

Han nickade.

»Jan Smit var ... Han var väldigt hemlig av sig.«

»Städade ni upp härinne efter ... «

»Ja. När polisen var färdig.«

Han vände på klacken och klev ut, förbi Hope Beneke som stod i dörren, tillbaka ut i vardagsrummet. Kvinnorna följde efter honom. De satte sig igen.

»Ni var först på brottsplatsen?«

Advokaten höjde händerna. »Ska vi kanske ta en liten andningspaus?«

Van As nickade. Van Heerden teg.

»Jag skulle verkligen uppskatta lite te,« sa Beneke. »Om det inte är för mycket besvär.« Hon gav den andra kvinnan ett varmt, inkännande leende.

»Med nöje«, sa Wilna van As och gick till köket.

»En smula medkänsla skulle inte skada, herr van Heerden.«

»Bara van Heerden duger fint.«

Hon betraktade honom.

Han lutade sig bakåt i stolen. Smärtan kring ögat överträffade värken i revbenen. Bakfyllan dunkade stumt i huvudet på honom.

»Sju dagar ger mig inte mycket utrymme för medkänsla, Hope.«
Det irriterade henne, noterade han, att han använde hennes förnamn. Det glädde honom.

»Jag tror inte att det skulle kosta er vare sig tid eller besvär.«

Han ryckte på axlarna.

»Ni får det att låta som om hon är misstänkt.«

Han satt tyst ett ögonblick. Sedan sa han, långsamt och trött:
»Hur länge har ni varit advokat?«

»Nästan fyra år.«

»Hur många mordfall har ni haft under den tiden?«

»Jag begriper inte vad det har att göra med er och er brist på vanlig mänsklighet.«

»Varför tror ni att Kemp rekommenderade mig? För att jag är en sån trevlig kille?«

»Ursäkta mig?«

Han ignorerade henne. »Jag vet vad jag håller på med, Beneke. Jag vet vad jag håller på med.«

4.

I åratals hängde målningen som föreställde min far på väggen mittemot dubbelsängen – den smärte gruvarbetaren med sitt rödblonda hår och sin välbyggda överkropp med en vinterblek ås i Västra Transvaal som fond. Tavlan var en symbol för deras enastående möte, deras ovanliga romans, denna kärlek vid första

ögonkastet som uppenbarligen inträffade oftare på den tiden än det gör nu.

Jag berättar inte om Emiles och Joans möte för att förse er med en underhållande prolog, utan som en av de viktiga faktorer som format mitt liv.

I skuggan av deras kärlekshistoria skulle jag tillbringa största delen av mitt liv med att söka efter ögonblicket då även jag skulle upptäcka kärleken med samma omedelbara och dramatiska visshet.

Det skulle så småningom bli mitt fall.

Min far var en hederlig man. (Så besviken han skulle ha blivit om han känt sin son som vuxen!) Det – och hans kropp – kan ha varit den grund på vilken mina föräldrars äktenskap byggdes, för de hade ingenting gemensamt. Redan tre år efter bröllopet levde de i olika världar i gruvstugan i Stilfontein.

Jag måste erkänna att jag inte minns särskilt mycket av mina fyra eller fem första år, men att jag la märke till att min mor alltid var omgiven av sina konstnärliga vänner: målare, skulptörer, skådespelare och musiker, udda personligheter som kom på besök från Johannesburg och Pretoria, fyllde gästrummet till bristningsgränsen och till och med sov över i vardagsrummet somliga helger. Hon ledde konversationen med en cigarrett i handen, en öppen bok inom räckhåll och så musik som kom från någon raspig skiva – särskilt Schubert, men också Beethoven och Haydn (Mozart, sa hon, var inte passionerad nog.) Städa eller laga mat hade hon inte mycket till övers för, men det fanns alltid ett mål mat till min far, ofta nån exotisk rätt som en av hennes vänner lagat till. Och min far var en perifer figur, mannen som kom från sitt skift med sin skyddshjälm och sin unicabox och sen försvann för att träna rugby. Eller för att löpträna om det var sommar. Han var träningsnarkoman långt innan det blev inne. Han sprang Ultramaratonloppet mellan Pietermaritzburg och Durban år efter år, och andra bortglömda maratonlopp dessutom. Han var en tystlåten man och

hans liv kretsade kring kärleken till henne och kärleken till sport – och, längre fram, kärleken till mig.

Det var in i detta hem ödet förpassade mig den 27 januari 1960: en pojke med sin mors mörka anletsdrag och, tydligt, sin fars tysta läggning.

Det var hans förslag att de skulle ge mig namnet »Zatopek«.

Han var en stor beundrare av den tjeckiske löparen Emil Zatopek och det faktum att de hade samma förnamn, även om stavningen varierade något, spelade troligen också en roll. I min mors ögon var »Zatopek« ett annorlunda, exotiskt, bohemiskt namn. De hade vanliga, konventionella namn båda två och ingen av dem kunde ha räknat ut vad detta skulle innebära för en pojke som växte upp i ett gruvsamhälle. Inte för att alla trakasserier elaka barn utsatte mig för lämnade några djupare sår i själen. Men de förutsåg inte heller det livslånga irritationsmoment det skulle innebära att behöva bokstavera sitt förnamn varenda gång en blankett skulle fyllas i; de höjda ögonbrynen och det oundvikliga »ursäkta mig« varenda gång man presenterade sig.

Bara två händelser under mina sex första år skulle bli kvar hos mig för alltid.

Det första var upptäckten av kvinnors skönhet.

Detta är ett ämne som kan leda långt och ni måste ursäkta mig om jag svävar ut eller avviker från berättelsens kronologi. Men det var ett ämne som kom att fascinera mig, förtrolla mig och så småningom lägga en bit till min själs komplicerade pussel.

De närmare detaljerna har jag glömt bort. Jag tror att jag var fem år gammal, jag bör ha lekt med mina leksaker i gruvstugans vardagsrum, bland de vuxna, bland min mors alla konstnärsvänner, när jag plötsligt lyfte blicken och såg en av hennes vänner, en skådespelerska. Och i det ögonblicket insåg jag hennes skönhet, helt odefinierad, men jag visste helt och fullt att hon var vacker, att summan av hennes anletsdrag fick en att svepas iväg. Jag måste erkänna att jag inte minns hennes ansikte, endast det faktum att hon

var liten och smärt och möjligen hade brunt hår. Men det var den första av många liknande upplevelser, var och en ett steg på vägen i en ständigt växande beundran och upptagenhet av kvinnor och deras skönhet.

Här finns naturligtvis en viss risk för osaklighet. För alla män beundrar trots allt vackra kvinnor. Men jag inbillade mig att min känsla för skönhet, sättet på vilket den överväldigade mig på, låg högt över genomsnittet. Kanske, tänkte jag då, medan jag fortfarande hade energin och viljan att göra den typen av reflektioner, var det mitt enda arv från min mors konstnärliga ådra – förmågan att förtrollas av den figur, de vinklar, de särskilda partiklar som bildar summan av en kvinna, precis som min fars kropp hade förtrollat henne. Skillnaden var att hon ville måla den, liksom hon ville måla så många andra människors ansikten och kroppar. Själv nöjde jag mig alltid med att se och reflektera. Att undra över gudarnas orättvisa när de fördelade skönhet på ett så slumpmässigt sätt; över ålderdomens djävlar som kunde ta tillbaka skönheten så att bara den personlighet som hade formats av den fanns kvar; över hur en slående skönhet påverkade en kvinnas karaktär; över skönhetens förunderlighet, dess många variationer vad gällde näsor, munnar och hakor, käkben och ögon. Och jag undrade över gudarnas sinne för humor, deras illvilja och missunnsamhet när de delade ut en fulländad kropp till en kvinna och sen undanhöll henne skönhetens själva epicentrum, ansiktet. Eller när de la en brist på fulländning till blandningen så att det blev hängande där i ingenmansland.

Åh, och den begåvning kvinnor besitter för att motverka naturens snålhet, hur de använde kläder och färg, läppstift och borste och små rörelser med händer och fingrar för att åstadkomma en förbättrad, mer tilldragande produkt.

Från det ögonblicket, i ett vardagsrum i Stilfontein, var jag en skönhetens slav.

Det andra oförlömliga ögonblicket under mina första sex år började med en jordbävning.

5.

»Jag kom tillbaka från Windhoek och det var meningen att Jan skulle hämta mig på flygplatsen. Men han var inte där. Jag ringde hem. Ingen svarade. Så efter att ha väntat i två timmar tog jag en taxi. Det var sent, klockan var nog tio på kvällen. Huset var mörkt. Jag blev orolig, för jag visste att han alltid kom hem tidigt. Och det var alltid tänt i köket. Så jag öppnade ytterdörren och gick in och jag såg honom där i köket. Med en gång. Det var det första jag såg. Och jag visste att han var död. Det var så mycket blod. Hans huvud hängde långt ner på bröstet. De hade bundit honom vid stolen, vid en av köksstolarna. Jag sålde hela uppsättningen, jag kunde inte behålla dem. Polisen berättade för mig att hans armar var bundna med ståltråd. Jag kunde inte gå närmare. Jag bara stod där i dörren och sen sprang jag in till grannarna. De ringde polisen, jag var chockad. De ringde doktorn också.«

Av hennes tonfall förstod han att hon hade upprepat historien mer än en gång: där fanns den frånvaro av intonation som upprepning och undanträngt trauma ger upphov till.

»Sen bad polisen er att titta genom huset.«

»Ja. De ville veta en hel massa saker. Hur mördaren hade tagit sig in i huset, allt som hade stulits . . . «

»Kunde ni hjälpa dem?«

»Vi vet inte hur de tog sig in. Polisen tror att de låg i bakhåll för honom när han kom hem. Men grannarna lade inte märke till nånting.«

»Vad hade försvunnit ur huset?«

»Bara innehållet i kassaskåpet.«

»Hans plånbok? Teven? Stereoanläggningen?«

»Ingenting utom innehållet i kassaskåpet.«

»Hur länge var ni i Windhoek?«